

III Універсал. Внутрішня та зовнішня політика УЦР після проголошення Української Народної Республіки (УНР)

Загострення конфлікту між Центральною Радою і Тимчасовим урядом

У липні 1917 року згідно з домовленостями з міністрами Тимчасового уряду Центральна Рада ухвалила «Статут вищого управління України». З метою затвердження документа Тимчасовим урядом до Петрограда вирушили Володимир Винниченко, Християн Барановський, Мойсей Рафес. Переговори завершилися, а компромісу не досягли, бо Тимчасовий уряд мав на меті відхилити «Статут вищого управління України». Делегація від Центральної Ради повернулася в Київ. Тут вони отримали документ від Тимчасового уряду — «Тимчасову інструкцію». Компетенція Центральної Ради та Генерального секретаріату поширювалася на територію лише п'яти губерній: Київської, Волинської, Подільської, Полтавської і Чернігівської. Центральна Рада претендувала на територію дев'яти губерній, в яких українське населення переважало.

Генеральний секретаріат ставав виконавчим органом Тимчасового уряду, що означало його легалізацію. «Тимчасова інструкція» значно обмежувала компетенцію Генерального секретаріату, позбавляла права вирішувати справи військові, продовольчі, юстиції, пошт, телеграфу та шляхів. Зрештою документ прийняли.

З'їзд поневолених народів Росії

У боротьбі за автономію Центральна Рада вирішила спертися на підтримку поневолених народів Росії. Тому у вересні у Києві відбувся З'їзд поневолених народів Росії. До події долучилося 93 особи — представники татар, євреїв, білорусів, естонців, молдован, донських козаків, Союзу козацьких військ та бурятів. В результаті роботи обрали Раду народів, яка мала очолити роботу зі створення Російської Федерації. Головою Ради обрали Михайла Грушевського.

Основний наслідок роботи зібрання у тому, що делегати визначили перспективи подальшого розвитку Росії на засадах федеративного демократичного устрою.

Повалення Тимчасового уряду й встановлення Ради народних комісарів на чолі з Леніним

У жовтні 1917 року Центральна Рада почала готувати скликання Всеукраїнських установчих зборів. Тимчасовий уряд гальмував створення української автономії, тому Центральна Рада вирішила спертися на Всеукраїнські Установчі збори, як представницький орган українського народу. Тимчасовий уряд сприйняв дії Центральної Ради як порушення липневих угод і прояв сепаратизму. Крім скликання установчих зборів, Генеральний секретаріат самостійно розширив свої повноваження і поширив владу на 9 губерній (крім Криму). До Петербурга терміново викликали представників Генерального секретаріату, ніби дати пояснення, а по факту — з метою арешту. До Петрограда терміново поїхав Володимир Винниченко. Він приїхав до Петрограда 7 листопада, а за старим стилем — 25 жовтня.

В цей день у Росії відбувся державний переворот, який отримав назву Жовтневої революції. Владу захопили ліві радикали на чолі з більшовиками, скинувши Тимчасовий уряд, вони утворили новий — Раду народних комісарів на чолі з Володимиром Леніним. Більшовикам вдалося повалити Тимчасовий уряд через його непопулярність. Водночас вони використовували популістські гасла: владу — радам, фабрики — робітникам, землю — селянам, мир — народам.

Події у Києві у листопаді 1917 року

У Києві зішлись три сили: табір прибічників поваленого в Петрограді Тимчасового уряду, прибічники більшовиків і, власне, Центральна Рада. Остання підтримала слабших більшовиків, щоб очистити Київ від прихильників Тимчасового уряду.

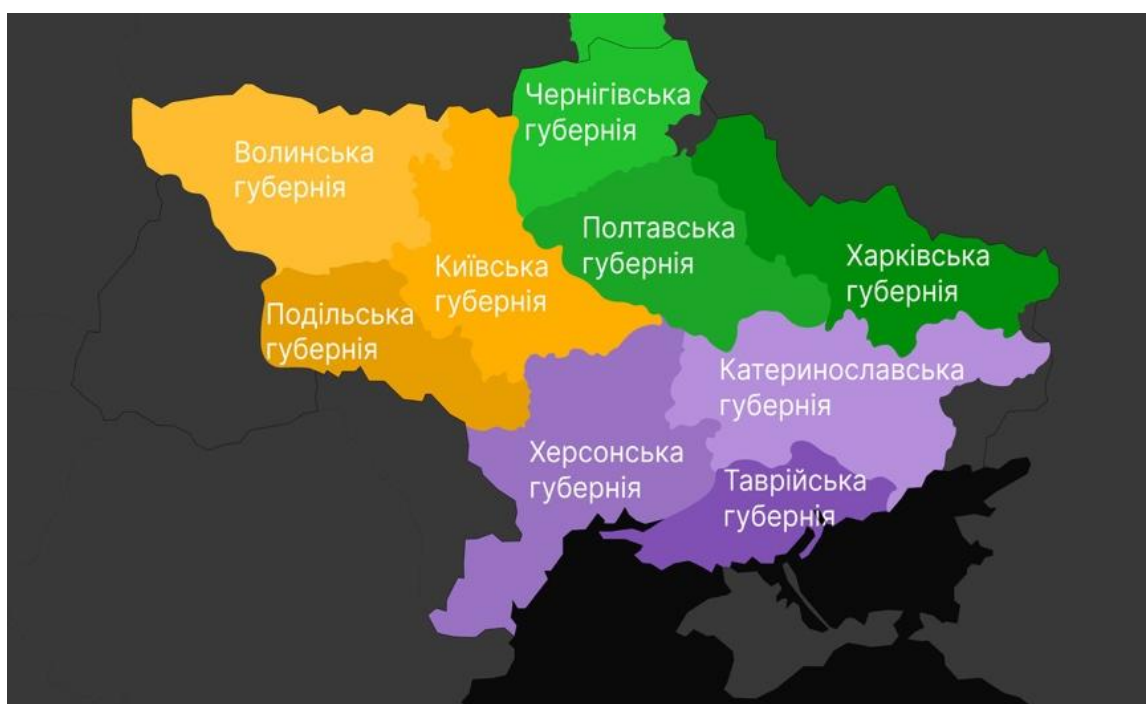
Між більшовиками і прихильниками Тимчасового уряду три дні точилися бої. Зрештою прихильники Тимчасового уряду покинули Київ. Згодом Центральна Рада, спираючись на делегатів Військового з'їзду, очистила Київ і від більшовиків.

Проголошення Третього Універсалу й Української Народної Республіки

Попри те, що сутички припинилися, становище Центральної Ради залишалося хитким. Більшовики прагнули перетворити Центральну Раду на підпорядкований їм місцевий орган влади та встановити диктатуру однієї партії. Центральна Рада не визнавала владу більшовиків, але прагнула автономії. Тож поставало питання легітимізації влади.

Ввечері 19 листопада зібралася Мала Рада. Михайло Грушевський подав на затвердження текст Третього Універсалу. Проголосували за Третій Універсал вночі, вже 20 листопада 1917 року.

- ✓ Третій Універсал містить важливі слова: «Однині Україна стає Українською Народною Республікою...». Тобто, документ знаменував відродження української державності.
- ✓ УНР було проголошено, але не було утверджено її незалежність. Українська Народна Республіка досі зберігала федеративний зв'язок з Російською республікою, тобто фактично була автономією у складі Росії.
- ✓ Територію УНР визначили за етнічним принципом, тобто у складі дев'яти губерній, більшість населення яких становили українці й українки: Волинської, Катеринославської, Київської, Подільської, Полтавської, Таврійської (без Криму), Харківської, Херсонської, Чернігівської.

- ✓ Третій Універсал також містив таке положення: «Остаточне визначення границь Української Народної Республіки, щодо прилучення частин Курщини, Холмщини, Вороніжчини і сумежних губерній і областей, де більшість населення українська, має бути встановлено по згоді організованої волі народів». Пам'ятаєте, територію УНР визначали за етнічним принципом? Тобто, і на території Курщини, Холмщини, Вороніжчини також проживало багато українців. Проте УНР залишила за ними право визначити, чи входити до складу УНР.
- ✓ Про Кубань, де також є багато етнічних українців і українок, у документі не сказано. Незадовго до проголошення Третього Універсалу Крайова рада Кубанської області оголосила себе вищим органом влади,

створила Законодавчу раду, обрала військового отамана та уряд. Поважаючи волю кубанських козаків, Центральна Рада не висувала претензій на цю частину української етнічної території.

- ✓ Задекларували демократичні свободи: слова, друку, віри, зібрань, союзів, страйків; недоторканність особи й житла; право вживання місцевої мови у зносинах з установами.
- ✓ Скасували смертну кару, амністували політичних в'язнів; проголосили реформу судівництва, а також національно-персональну автономію для національних меншин, які виявлять таке бажання.
- ✓ Встановили 8-годинний робочий день; ліквідували право приватної власності на землю. В Універсалі зазначили, що поміщицькі землі та землі сільськогосподарського призначення є власністю всього трудового народу. Тому їх потрібно передати без викупу в користування безземельному або малоземельному селянству. Це рішення порушувало право власності. Селяни хотіли землі, але Центральна Рада не пропонувала правового механізму задоволення їх бажань.

Створення Галицько-Буковинського куреня січових стрільців

У листопаді 1917 року створили Галицько-Буковинський курінь січових стрільців з колишніх військовополонених галичан і буковинців — добровільну військову частину, яка мала на меті допомагати у розбудові української держави.

Пізніше командиром січових стрільців призначать Євгена Коновальця, а начальником штабу — Андрія Мельника.

Завдання

Порівняйте тексти Першого, Другого і Третього Універсалів і дайте відповіді на запитання.

Перший Універсал: <https://cutt.ly/2VUILV6>

Другий Універсал: <https://cutt.ly/EVUI1PW>

Третій Універсал: <https://cutt.ly/sVUI01f>

1. Які нові положення з'явилися у тексті Третього Універсалу?
2. Який з універсалів, на Вашу думку, мав найбільший вплив на суспільство? Свою думку обґрунтуйте.
3. Чому у Третьому Універсалі не було проголошено незалежність УНР? Свою відповідь обґрунтуйте.

Що додатково почитати й подивитися?

1. Поява УНР? Це було неможливо! І до чого тут Микола Міхновський?
[https://www.youtube.com/watch?v=L4SXl3p6XCw](https://www.youtube.com/watch?v=L4SXl3p6XCw;);

2. 100 років Української революції: як починала Центральна Рада:
<https://www.youtube.com/watch?v=JXer2cdhLrY>,
<https://www.youtube.com/watch?v=xVADQaiSI4A>;
3. Проєкт «50 НАЙВИЗНАЧНІШИХ ПОДІЙ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921»: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-revolution-1917-1921/28444030.html>